

ዳኞች፡- ተገኔ ጌታነህ

ዳኝ መላኩ

ተሻገር ገ/ሥላሴ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

አመልካች ፡- አቶ አብራር ሳቢር - ጠበቃ ቸርነት ወርዶፋ - ቀረቡ

ተጠሪ ፡- 1. ወ/ሮ አለምፀሐይ ወሰኔ - በሌሎብት የሚታይ ነው

2. ጥበቡ ኮንስትራክሽን ኃ.የተ.የግል ማህበር - ጠበቃ አበበ ምትኩ - ቀረቡ

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የጉዳት ካሳ ይከፈለኝ ጥያቄን የሚመለከት ሲሆን ክርክሩ የተጀመረው የአሁኗ 1ኛ ተጠሪ በአሁኑ አመልካች ላይ በመሰረቱት ክስ መነሻ ነው። የክሱ ይዘትም ባጭሩ የሰሌዳ ቁጥር 2-37663 ሀይሉክስ ቶዮታ መኪና፣ ንብረትነቱ የአሁኑ አመልካች የሆነች ባለቤታቸውን (አቶ አብርሃም አክሊልን) በአቶ ዘነበ ብርሃኑ ጥቅምት 25 ቀን 1996 ዓ.ም በመነዳት ላይ እያሰች ሽረራ በተባለ ቀበሌ ገበሬ ማህበር ክልል ውስጥ ስትደርስ መንገዱን በመልቀቅ ሮጣ ከእንጨት ላይ በመጋጨት በአቶ አብርሃም ላይ ጉዳት በማድረግ አቶ አብርሃም በሕክምና ሲረዱ ቆይተው ታህሳስ 03 ቀን 1996 ዓ.ም ከዚህ አለም በሞት መለየታቸውን፣ በሕይወት እያሉም የፍራፍሬ ንግድ ስራ ሰርተው ገቢ ያስገኙ እንደነበር፣ ሚች እድሜአቸው 32 ዓመት እንደነበር፣ በሚያገኙት ገቢም ተጠሪን ያስተዳድሯቸው እንደነበርና የገቢ መጠኑንም ጭምር በመግለጽ በጉዳቱ ምክንያት ብር 134,400.00(አንድ መቶ ሰላሳ አራት ሺህ አራት መቶ ብር) ገቢ የተቋረጠባቸው መሆኑን፣ ለህክምናና ለቀብር ወጪ ማውጣታቸውን የሕሊና ጉዳትም የደረሰባቸው መሆኑን ጠቅሰው በጠቅላላው ብር 138,400(አንድ መቶ ሰላሳ ስምንት ሺህ አራት መቶ ብር) በክሱ ምክንያት ካወጡት ወጪና ኪሳራዎች ጋር አመልካች እንዲከፍሉ ይወሰንላቸው ዘንድ ዳኝነት መጠየቃቸውን የሚያሳይ ነው። የአሁኑ አመልካች ለክሱ በሰጡት መከላከያ መልስም የመኪናዋ ባለንብረት ቢሆኑም መኪናዋን ለአሁኑ 2ኛ ተጠሪ በኩንትራት ሰጥተው በነበሩበት ወቅት ጉዳቱ መድረሱን ገልጸው ኃላፊነት የሉብኝም በማለት የተከራከሩ ሲሆን የአሁኑ 2ኛ ተጠሪም ወደ ክሱ እንዲገባ ጥያቄ አቅርቦል። የስር ፍርድ ቤትም የአሁኑ 2ኛ ተጠሪ ወደ ክሱ እንዲገባ ትእዛዝ ሰጥቶ ተጠሪም ቀርቦ ለጉዳቱ ኃላፊነት የሉብኝም በማለት ተከራክሯል። ጉዳዩን በመጀመሪያ ደረጃ የተመለከተው የእርሷ ዘንድ ከፍተኛ ፍርድ ቤትም የግራ ቀኙን ክርክርና ማስረጃ በመመርመር የአሁኑን አመልካች በመኪናው ባለንብረትነቱ ለጉዳቱ ኃላፊ ሲያደርግ 2ኛ ተጠሪን ግን ከክሱ ነጻ አድርጎታል። የጉዳት መጠኑን በተመለከተም

በርትዕ ብር 40,000.00(አርባ ሺህ) ሲሆን ይገባል ሲል ወስኗል። በዚህ ውሳኔ አመልካች ባለመስማማት ይገባኛቸውን ለአሮሚያ ክልል ጠቅላይ ፍርድ ቤት አቅርበው ግራ ቀኝ ከተከራከሩ በኋላ የስር ፍርድ ቤት አመልካችን ለጉዳቱ ኃላፊ፣ 2ኛ ተጠሪን ደግሞ ነፃ በማድረግ የሠጠውን የውሳኔ ክፍል በማፅናት የጉዳት መጠኑን ብቻ ብር 25,000.00(ሃያ አምስት ሺህ ብር) እንዲሆን በማሻሻል ወስኗል። ከዚህም በኋላ አመልካች ይገባኛቸውን ለፌዴራሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይገባኝ ሰሚ ችሎት ቢያቀርቡም በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 337 መሠረት ተሰርዞባቸዋል። የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ ውሳኔ በመቃወም ለማስለወጥ ነው።

የአመልካች ጠበቃ ሚያዝያ 18 ቀን 2002 ዓ.ም በፃፉት ሶስት ገፅ የሰበር አቤቱታ በበታች ፍርድ ቤቶች ውሳኔ ላይ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ተፈፅሟል የሚሉበትን ምክንያት ዘርዘረው አቅርቦዋል። ይዘቱም ባጭሩ አመልካች ለጉዳቱ ኃላፊ ተብለው መወሰኑም ሆነ ለ1ኛ ተጠሪ ካሳ ይክፈል ተብሎ መወሰኑ ከፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2095፣ 2082፣ 2089 እና 2102 ድንጋጌዎች ውጪ ነው የሚሉባቸውን ምክንያቶችን በመዘርዘር መከራከራቸውን የሚያሳይ ነው። አቤቱታቸው ተመርምሮም ኃላፊነትን በተመለከተ የተሰጠውን ውሳኔ ሕጋዊነት ለመመርመር ሲባል ለሰበር ችሎቱ እንዲቀርብ ተደርጓል። በዚህም መሰረት ለተጠሪዎች ጥሪ ተደርጎላቸው 2ኛ ተጠሪ ቀርቦ በጠበቃው አማካኝነት ጥቅምት 11 ቀን 2003 ዓ.ም በተጻፈ ሁለት ገፅ ማመልከቻ መልሱን የሰጠ ሲሆን 1ኛ ተጠሪ ግን በጋዜጣ ጥሪ ተደርጎላቸው ባለመቅረባቸው ጉዳዩ በሌሉበት እንዲታይ ተደርጓል።

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር ባለመልኩ ከላይ የተገለፀው ሲሆን ይህ ችሎትም የግራ ቀኝን ክርክር ለሰበር አቤቱታ መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ ጉዳዩ ለሰበር ችሎት ሲቀርብ ከተያዘው ጭብጥ አንጻር በሚከተለው መልኩ መርምሮታል። ጉዳዩ ለሰበር ችሎት ሲቀርብ የተያዘው ጭብጥ አመልካች ለጉዳቱ ኃላፊ ተብሎ መወሰኑ ባግባቡ ነው ወይስ አይደለም የሚለውን ነጥብ ከፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2082(2) እና 2089 ድንጋጌዎች አንፃር ለይቶ ለመወሰን ሲባል ነው።

ከክርክሩ ሂደት መገንዘብ የተቻለው የ1ኛ ተጠሪ ባለቤት የሆኑት አብርሃም አክሊል ንብረትነቱ የአመልካች በሆነች ሃይለ-ክስ ቶቶታ መኪና ተሳፍረው ሲሄዱ በደረሰው አደጋ ምክንያት ከዚህ አለም በሞት የተለዩ መሆኑን፣ መኪናው ጉዳቱን ባደረሰበት እለት በ2ኛ ተጠሪ እጅ የነበረ መሆኑ፣ መኪናው ወደ ሁለተኛ ተጠሪ እጅ ሊገባ የቻለውም በኪራይ ስለመሆኑ ነው። የስር ፍርድ ቤቶች 2ኛ ተጠሪን ለጉዳቱ ኃላፊነት የለበትም በማለት ሊወስኑ የቻሉት 2ኛ ተጠሪ ሲገለገልበት አልነበረም በሚል ምክንያት ሳይሆን መኪናው ጉዳቱን ባደረሰበት ጊዜ ይሽከረከር የነበረው በአመልካች በተቀጠረ ሹፌር በመሆኑና መኪናውን የመቆጣጠር ኃላፊነት የሹፌሩ ነው በሚል ምክንያት ነው።

በፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 2081(1) መሠረት የአንድ መኪና ወይም ባለሞተር ተሽከርካሪ ባለቤት የሆነ ሰው ንብረቱ ተሰርቆ በነበረበት ጊዜ ለደረሰው አደጋ ከተጠያቂነት ነፃ ከሚሆን በስተቀር መኪናውን ወይም ባለሞተር ተሽከርካሪውን ለመንዳት ባልተፈቀደለት ሰው እንኳን ተነድቶ ጉዳት አድርሶ ቢገኝ የመኪናው ወይም የባለሞተር ተሽከርካሪው ባለቤት ለደረሰው ጉዳት ኃላፊ እንደሚሆን ተመልክቷል። የአንድ መኪና ወይም ባለሞተር ተሽከርካሪ ባለቤት ከውል ውጭ በሚደርሱ ኃላፊነቶች ውስጥ በፍትሐብሔር ሕጉ አጥፊ ሳይሆን አላፊ ከሚባሉት ምድቦች ውስጥ የሚመደብ በመሆኑ መኪናው ወይም ባለሞተር ተሽከርካሪው ላደረሰው ጉዳት ባለቤቱ ኃላፊ ነው። ይህ ማለት ግን ስሙ በባለቤትነት ያልተመዘገበ መኪናውን ወይም ባለሞተር ተሽከርካሪውን ለግል ጥቅሙ

ሲገለገልበትና ሲጠቀምበት የነበረው ሰው መኪናው ወይም ባለሞተር ተሽከርካሪው በእጁ በነበረበት ጊዜ ለደረሰው ጉዳት ከተጠያቂነት ነጻ ይሆናል ማለት አለመሆኑን ከፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 2082(1) መረዳት ይቻላል። በዚህ መነሻነት በአንድ መኪና ወይም ባለሞተር ተሽከርካሪ ጉዳት የደረሰበት ሰው የመኪናውን ወይም የባለሞተር ተሽከርካሪውን ባለቤት ወይም በንብረቱ ተገልጋይ የነበረውን ማንኛውም ሰው በአንድነትም ሆነ በተናጠል ከሶ ለደረሰበት ጉዳት ካሳ ለመጠየቅ በፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 2081(1) እና 2082(1) መሠረት መብት ያለውን ያህል የመኪናው ወይም የባለሞተር ተሽከርካሪው ባለቤት ተብሎ የሚታወቀው ሰው የንብረቱ ባለቤት በመሆኑ ብቻ ተባይን ተገዶ ከካሰ በኋላ መኪናውን በእጁ አድርጎ ሲገለገል የነበረውን ማንኛውም ሰው የከፈለውን ገንዘብ እንዲከፍለው የመጠየቅ መብት ያለው መሆኑ በፍትሐብሔር ሕግ ቁጥር 2083(1) ተመልክቷል።

ወደተያዘው ጉዳይ ስንመለስ አመልካች በስር ፍርድ ቤቶች የተከሰሱት የመኪናው ባለንብረት በመሆናቸው ሲሆን 2ኛ ተጠሪ ወደ ክሱ እንዲገቡ የተደረገውም መኪናውን ጉዳቱ በደረሰበት ጊዜ ሲገለገልበት ነበር በሚል ምክንያት ሁኖ ይኸው ስለመሆኑም በሚገባ ተረጋግጧል። 2ኛ ተጠሪ መኪናውን ሲገለገልበት የነበረ መሆኑ ከታወቀ የመኪናውን አሽከርካሪ ባለንብረቱ መቅጠሩ መታወቁ መኪናውን ሲገለገልበት የነበረ ሰው ከኃላፊነት ነጻ ሊያደርገው የሚችል ሕጋዊ ምክንያት ስለመሆኑ የፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2082 ድንጋጌ በመስፈርትነት ያላስቀመጠው ነጥብ ነው። በመሆኑም ጉዳቱን ያደረሰውን መኪና ሲገለገልበት የነበረው 2ኛ ተጠሪ መሆኑ ከተረጋገጠ የመጨረሻ ኃላፊነቱን (ultimate liability) ሊወስድ የሚገባው ይኸው ተጠሪ ነው። በመሆኑም የቦታች ፍርድ ቤቶች አመልካችን ለክሱ ኃላፊ፣ 2ኛ ተጠሪን ከክሱ ነጻ በማድረግ ውሳኔ መስጠታቸው ከፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2081፣ 2082(1) እና 2083 ድንጋጌዎች ይዘትና መንፈስ ውጪ በመሆኑ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ሁኖ አግኝተናል።

ሚች በፍራፍሬ ንግድ ስራ ላይ የነበሩ መሆኑና ሲያገኙ የነበሩት የገቢ መጠን ፍሬ ነገርን ለማጣራትና ማስረጃን ለመመዘን ስልጣን ባላቸው የስር ፍርድ ቤቶች የተረጋገጠ ጉዳይ ነው። አመልካችም ሆነ ጣልቃ ገብ የነበረው 2ኛ ተጠሪ በዚህ ረገድ 1ኛ ተጠሪ ያቀረቡትን ማስረጃ የሚያፈርስ የመከላከያ ማስረጃ አለማቅረባቸው በስር ፍርድ ቤቶች የተረጋገጠ ጉዳይ ነው። የስር ፍርድ ቤቶች በጉዳቱ ምክንያት በ1ኛ ተጠሪ ላይ የቀረባቸውን ጥቅም በተጠሪ ማስረጃ መረጋገጡን መሰረት በማድረግ ተጠሪዎ የሚገባቸውን የካሳ መጠን በርትዕ በመለየት ወስነዋል።

ካሳ የሚከፈለው ጉዳት መኖሩ ሲረጋገጥ ሲሆን የካሳ አተማመን፣ መጠንና አከፋፈልን በተመለከተ በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2090፣ 2091፣ 2092፣ 2095 እና 2102 ድንጋጌዎች የተቀመጠ ሁኖ ከእነዚህ ድንጋጌዎች መገንዘብ የሚቻለውም ካሳው በተቻለ መጠን ከጉዳቱ ጋር መመጣጠን ያለበት መሆኑን ነው። የቦታች ፍ/ቤቶች በሚሰጡት የካሳ መጠን ላይ ይግባኝ የሌለው መሆኑ በመርህ ደረጃ በፍ/ብ/ሕ/ቁ 2152 ስር የተመለከተ ሲሆን ይግባኝ በልዩ ሁኔታ የሚፈቀድባቸው ሁኔታዎች ደግሞ በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2153 ስር ተገልጸዋል። በመሆኑም ለ1ኛ ተጠሪ ይከፈል የተባለው ካሳ መጠን ብር 25,000.00(ሃያ አምስት ሺህ ብር) የሚነቀፍበት የሕግ ምክንያት አላገኘንም። በአጠቃላይ በጉዳዩ ላይ በተሰጠው ውሳኔ አመልካችን ኃላፊ በማድረግ ረገድ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ያለበት ሲሆን በካሳ መጠኑ ግን ሊነቀፍ የሚችል ባለመሆኑ ተከታዩን ወስነናል።

ው ሣ ኔ

1. በበታች ፍርድ ቤቶች የተሰጠው ውሳኔ በፍ/ብ/ስ/ስ/ሀ/ቁጥር 348(1) መሰረት ተሻሽሏል።
2. 2ኛ ተጠሪ ጉዳቱን ያደረሰውን መኪና ሲገለገልበት የነበረ መሆኑ የተረጋገጠ በመሆኑ በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2082(1) መሰረት ለጉዳቱ ኃላፊ ነው ብለናል።
3. ለ1ኛ ተጠሪ ብር 25,000.00 (ሃያ አምስት ሺህ) የጉዳት ካሳ ሊከፍላቸው የሚገባው አመልካች ሳይሆኑ 2ኛ ተጠሪ (ጥበብ ኮንስትራክሽን ኃ.የተ.የግል ማህበር) ነው ብለናል።
4. በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር የወጣውን ወጪና ኪሳራ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል። መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ራ/ታ